

**Erasmi a Chokier Tractatus absolutissimus de
iurisdictione ordinarii in exemptos, deque illorum
exemptione ab ordinaria iurisdictione**

Mvltis Pontificvm Decretis, Et SS. Congregationis ... Cardinalium
Declarationibus illustratus ; omnibus in iudicio Civili & foro Ecclesiastico
versantibus perquam utilis ac necessarius ; in duos tomos ab ipso Auctore
distinctus

Chokier, Érasme de
Coloniae Agrippinae, 1684

1. Quid sit exemptio, & unde illius origo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61886](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61886)

ERASMI
ACHOKIER J.C.
LEODIENSIS

DE
JURISDICTIONE ORDINARIII IN EXEMPTOS
deque illorum Exemptione ab Ordinaria Jurisdictione

Tractatus.
PARS PRIMA.
QUESTIO PRIMA.
Quæ sit definitio & origo Exemptionum.
SUMMARIUM.

1. DE Exemptionis ethymo & elegantia.
2. Exempti ceteros honore præcellunt.
3. Definitio Exemptionis.
4. Acquiritur præscriptione & privilegio.
5. Privilegium duplex, proprium & commune.
6. Diocesani significatio restrictior quam Ordinarii, fallit tamen in materia favorabili. 8.
7. Quid sit Diocesis.
9. Ordinarii appellatione qui comprehenduntur.
10. Concil. Trid. committens aliquid Ordinario, non censetur exclusisse Vicarium.
11. Secus si Diocesano committatur.
12. De origine Exemptionum ab emancipationibus, manumissionibus, &c.
13. Oppressio, lites, compensatio causa impulsiva Exemptionis 15. 16. 17.
14. Causa efficiens Pontifex.
17. Finalis, quæ Exemptorum favor sanctæ sedis.

EXORDIENDUM ab ethymologia & derivatione nominis: ea enim plurimum rei substantiam & cognitionem illustrat: Cicero in topic. ubi Boet. late Præses in locis legalibus loco ab Ethymolog.
Eximo quod fit, inquit Nicolaus Perittus (in commentariis linguæ latinæ) ab ex & emo; est velut aufero, excipio, generalius verbum, quam eripio; etenim eripere, ait Pomponius, est de manibus auferre per raptum, eximere vero quoquo modo auferre. *L. sed eximendi. ff. ne quis eum qui in ius.* Unde hæc formulæ: eximere ex reis, ex Aratiis, noxæ, noxæ, pœnæ

A

pena: numero, actio exempta id est, præscripta, jus eximienæ cretæ, lapidis, saxi, & variæ similes apud Iuriconsultos. *L. sed et si §. actio exemptio ff. ex quib. causis majores*
L. ergo L. veluti ff. de servit. rustic. prædio. L. qui saxum ff. de donat. Budens in forensibus

Hinc item eximius, id est, excellens, egregius, Inde pecus eximum, id est, optimum: quia in sacrificiis optimum de grege eximebatur, *Macrob. in Saturnalib. Perovius in commentariis lingua latina.* Ac propius Budens in forensibus, eximii, id est, privilegiez exempti, idq; non improprie, nam exempti seu eximii meliore aliis jure sunt, seu jure communi non sunt, sed juris communis vacationem habent. *Budens in annot. ad pandect. §. in forensibus.* Cæteri osq; omnes potiore jure, honore & prærogativa præcellunt. *cap. per tuas ubi glo. de major. & obed. cap. ut Apostolica ubi Franc. de privileg. in 6. Petrus Brixien. in repertorio verbo Exemptio vers. An Prælati. Boerius tract. de ordine graduum utriusq; fori. Rota decis. 12. num. 1. de præben. in novis.*

Definiri autem hæc Exemptio, nec brevius, nec captius potest, quam liberatio à Jurisdictione Ordinarii, *Domino. cap. si Papa de privileg. in 6. Ant. de Preteris de Jurisdic. Episcopi cap. 1. n. 1. Firmus in summa verb. exemptio. in pr. & Angel. eo d. lib. Decius Conf. 12. viso tenore n. 7. & Conf. 152. Mandosius de signat. gratia tit. exemptionis in pr. Flaminius tract. de Resignatione benefic. part. 1. lib. 4. q. 11. n. 3.*

Dixi in primis genericè liberatio: tum ut comprehendam præscriptionem, quæ præbet legitimum titulum acquirendæ exemptionis, de qua dicam infra *lib. 1. cap. 6. per tot.* tum ut etiam comprehendam privilegium, non modo proprium, sed etiam commune, Commune, inquam, quod est insertum corpori juris, regulaturque ad instar juris communis, *Castrensi. L. heres nu. 3. ff. de judic. Feli. cap. Cum ordinem num. 20. vers. ultimo de Rescript. DD. cap. 1. de Constitu. doct. Andreas Gammarnus tract. de extensionibus n. 164. & seqq. quali specie monasteria sunt exempta secundum quid, nempe à lege diocæfana Episcopi, qua de re suo loco, infra lib. 1. cap. 15. text. & DD. cap. 1. de statu monac. cap. quam sit 18. qu. 2. cap. Luminoso eod. Abb. cap. dilectus de offic. ordin. idem Conf. 37. n. 1. vol. 1.*

Proprium vero, quod non est corpori juris insertum sed singulorum, ac quasi inquit Oldendorpius *de Jure singulari. Tit. de Jure sing. de finendo n. 3. vers. alia autem* privata lex, vel ut Alciatus, de primis, id est, singulis dictum *lib. 2. de verb. significat. n. 61. per cap. privilegia dist. 3.*

Adjeci à jurisdictione, ut generaliter comprehendam utramque illius speciem, scilicet diocæfanam legem, & legem jurisdictionis dixi *infra lib. 1. cap. 15.*

Postremo adjeci, Ordinarii, Quia nomen Ordinarii sua significatione excedit nomen diocæfani: Siquidem diocæfani appellatione solus Episcopus continetur; *Zabarell. Clem. quia regulares nu. 22. de supplen. neglig. prælat. Abb. cap. Ioannes nu. 2. cum add. de Testam. & cap. Cum olim de majorat. & obed. Feli. cap. Cum olim in primo de præscript. nimirum facta derivatione à diocæsi, quæ est quatenus Episcopus jus habet admi-*

administrandi sacra. *Alciat. & Rebuff. L. pupillus §. territorium. ff. de verb. significat. 7*
Socinus tract. de oblationib. quest. 18. n. 63. idque in materia stricta & odiosa, alioquin
 enim in materia favorabili, Diocesani significatio extenderetur etiam ad quemvis
 alium habentem jura quali episcopalia, seu habentem jurisdictionem quali episco-
 palem, seu ordinariam. *glo. Clem. 1. de vita & honest. cler. glo. Clem. 1. de iure patron. Jacob*
a Canibus tract. de executorib. ultima voluntatis. par. 1. n. 13. vol. tract. 7. fol. 86.

At vero nomine *Ordinarii* non tantum comprehenditur Episcopus seu diocesa-
 nus. *cap. cum Episcopus de offic. Ord. in 6. cap. 1. & tot tit. de offic. Ord. cap. cum contingat*
de foro compet. cap. de persona 11. quest. 1. Sed etiam quicumque alius seu superior,
 seu inferior, qui ordinariam jurisdictionem habet, canone, præscriptione vel pri-
 vilegio. *Navarrus Conf. 9. de privileg. Zabarell. Clem. quia regulares n. 11. vers. 8. quare*
de supple. neglig. pralat. Fel. in reper. verbo: ordinarius istud verbum fol. 87. Col. 3. Fla-
minius de resignat. benefic. lib. 3. quest. 11. Decius Conf. 121. Abb. cap. ut fame n. 6. de sent.
excomm. Bellam. Conf. 30. Misinger. cap. post cessionem n. 2. 3. 4. de probat. Ideo si Con-
cilium Tridentinum, vel Pontifex committat aliquid Ordinariis, id non modò
commisissum censetur Episcopis, sed etiam cujusvis ante actæ speciei ordinariis.
Flaminus d. quest. 11. Navarr. Conf. 11. de Clandest. despons. Misingerus d. cap. post cessionem.
 Imo etiam vicario Episcopi: dicitur enim Ordinarius, ac habere jurisdic-
 tionem ordinariam, ut censuit *Maicus Antonius Bizonus* in explicatione. *Concil.*
Trid. teste Parisio Flaminio d. quest. 1. per Bart. L. 1. §. ab eo num. 1. vers. quod patet
ff. Quis & à quo appelletur. Rota dec. 1. de offic. vicari in novis. Iason in Rubr. de officio ejus
n. 2. vers. etiam. Alex. nu. 5. communemque opinionem testatur esse Abbas cap. si quis
contra clericum n. 29. de foro compet. eamque multis rationibus & auctoritatibus pro-
 bat *Thomas Sanchez* tractat. de Matrimonio lib. 3. disp. 7. quest. 1. n. 10. Licet ab his
 aperte dissentiat *Menochius Conf. 69. n. 66. lib. 1.* censens quod vicarius non possit
 dispensare super denunciationibus matrimonialibus à *Concil. Trident.* requisitis,
 quem tamen late reprehendit *Ignatius Lopes* in *pract. crim. cap. 73. de Clandest. nup-*
tius vers. 6. Verbo, Sed dubium. Imo Vicarius generalis potest facultatem dispen-
 sandi in denunciationibus alteri delegare, *Barboza de officio & potest. Episc. alleg. 32.*
num. 37.

Secus vero, si Concilium diocesano committeret. *glo. d. Clem. 1. verb. diocesanus de*
jure patron. Navarr. d. Conf. 11. eum tenuit tamen & intelligentia, quam supra scripti.

Porro originem duxerunt exemptiones ex jure emancipationum, manumissio-
 num à privatione domini directi, vel jurisdictionis, à translatione prælati in aliam
 Ecclesiam, à jure vassallorum & scholarium, qui proprios & speciales habent judi-
 ces, ab analogia exemptionum clericorum à jurisdictione seculari, ac ab identitate
 & ratione similium. *Rebuffus late responso 142. Petrus de Vbald. tract. de Canonica Epi-*
scopali & paroch. cap. 3. quest. 6. principali n. 9. Abb. cap. significasti n. 12. vers. videmus,
A 2 & vers.

Et vers. Item omnes de foro compet. Fel. cap. Cum ordinem n. 7. vers. modo, & n. 8. in pr. de Rescript. Butrio cap. super lucris Col. 25. vers. Et pro hoc patet de Rescript. Et dixi infra lib. 1. cap. 45.

Etenim quemadmodum pater iniquus in filium, cogitur ut eum emancipet, item dominus ut servum suum manumittat. *L. si Lenones C. de Episc. audient. L. sui. C. de spectac. lib. 11.* ac Dominus privatur iurisdictione vel feudo, qui subditos vel vassallos gravat. *late Boer. dec. 304. n. 5. ad Consuet. Biterricens. tit. 2. §. 3. glo. 2. Curtius de feudis part. 6. per tot. Et late Guido quest. 62. cum add.* Ita ex oppressione ordinariarum orta & concessa est liberatio & generalis exemptio à iurisdictione ordinaria.

13. *Rebuffus d. respect. 142.* Non secus quoque, quam si Ordinarius litem habeat contra subditos: tum enim propter præsumptum odium exemptio & liberatio confestim conceditur saltem quoad illam litem, *Abbas cap. licet. n. 4. de regularibus. Mandosius de inhibitionibus, quest. 104. num. 5. lo. Staphileus super commissionibus & litteris iustitiarum. de Rescript. in for. brevium n. 67. Et seqq. Cassander dec. 6. de privileg. Abb. cap. 2. Fallent 9. de Rescript. per cap. olim de accusationibus late Lancelot. de attentat. par. 2. cap. 4. declar. 4. n. 49. fol. 175.*

14. Ex quibus, summarim facile colliguntur causæ harum exemptionum. Efficiens enim proprie est Pontifex *cap. frater 16. qu. 1. cap. luminoso 18. qu. 2. glo. cap. 1. in pr. de privil. in 6. dicam late in cap. 3.* sicuti exemptionum civilium Imperator vel princeps *L. immunitates C. de agricol. & censit. lib. 11. L. unica ubi glo. C. de his, qui à principe lib. 1. &*

15. Impulsiva vero præsumptum odium, gravamen & oppressio ordinariarum *Rebuff. d. Rescript. 142. Pet. de Vbald. ubi sup. Backet. Livre cinquieme de droit du donaire de France cap. 18. n. 6.*

16. Item quandoque compensatio, nempe quando Pontifex pro censu annuo retinet sibi aliquid: sicut enim præmium emancipationis conceditur ratione acceptæ libertatis *glo. §. fin. Inst. quibus mod. iur. patria sol.* ita Pontifex quandoque concedit exemptiones, quia ordinarius accepit compensationem alicujus census. *Ita Rebuff. d. Rescript. 142. Backet. ubi sup. & n. 7. Et seqq. ubi loquitur de canonicis Parisiensibus, & totius Francia. Papon. aux arrestz. n. des privileges arrest. 3.*

17. Finalis & præcipua: tum favor sanctæ sedis, cuius interest habere permultos immediate subditos, *Clement pastoralis de Rejudic. Rebuff. d. Rescript. 141.* tum ut exempti quietius sub umbra, & protectione sanctæ sedis officio, religioni & contemplationi vacent, *d. c. Luminoso. quàm sit 18. q. 2. Rebuff. ubi sup. citigi infra. eod. lib. c. 17. n. 30.*

Formalis causa haurietur ex discursu primi libri, at vero effectus ex complemento totius operis: eaque puto satis esse ad summariam cognitionem originis. Cætera enim, quæ sunt ad historiam, huc non spectant, peti tamen ea poterunt ex Baronio ac aliis historicis, *Baron in annalibus ecclesiasticis tom. 8. sub. an. 676. Pontifice Adodato fol. 517. Renat. Choppin. in suo monasticon.*

QUÆ.